

a s nimiž Izraelité museli bojovat; zde citát míněn ve smyslu: prokletí pohané, nikoli křesťané – 209 *zatrati se ztrati se* – 210 *drobenie rozumuov* podrobné probírání názorů

214 *přistojící* stojící – 216 *dvanásti a sedmdesát a dva kněží*: týká se apoštolů a tzv. prvních učedníků (srov. Luk. 10, 1); *poručiv* svěřiv – 221 *zastranie* ochrany – 222 *se na ně sebrali* spojili se proti nim – 223-224 *naplnění ducha svatého* naplnění duchem svatým – 225 *upřímno sú náději v samém bohu položili sú* přímo v samotného boha složili svou naději, jejich jedinou nadějí byl sám bůh – 226 *stáli sú o navedenie* usilovali o správné vedení, o uvedení na správnou cestu – 228 *konečně až do konce*

231 *postavcových* hedvábných – 235 *v horší blúdíce* upadající do ještě horších bludů – 236 *bez čísla* nesčíslné; *zavodíce* zavádějící; *zli nájemníci* špatní najatí pastýři (duši), kněží (označení podle biblického podobenství) – 237-238 *boje strojice* bojující, válčice – 241 *na rozchvátaní* na rozchvácení – 242 *úmysl* smýšlení – 244 *z víry* podle víry

248 *k tomu odměnění obvláštnímu* k tomu zvláštnímu rozdělení – 251 *nájemníci* najatí dělníci, nádeníci; *těžeti* těžiti, vyráběti – 251-252 *na to dielo chovati tělestnú potřebú* tou prací zabezpečovati hmotnými potřebami – 254 *hájeji* hájí, brání; *s večera* navečer – 256 *otrplí* strpěti; *se jeho doberú* se k němu dostanou – 258 *na obec* na společnost – 260 *ješto se na něm vozí* po němž se vozí, který utlačuje – 261 *přetrhnutí* neváží ztrhání nepřikládá váhu

264-265 *chlapy a výry sprostným lidem dávati* prostým lidem nadávati chlapů a výrů – 266 *prázniiti* zaháleti – 267 *bez súdu* beztrestně – 268 *hrdláčov* žroutů – 269 *neb...*, *aneb* bud... nebo – 270 *prázny život* zahálčivý život – 274 *pójeme* přenechme, ponechme – 275 *A táž příčina, co...* a táž příčina je to, která; *peřestých* pestrých, různobarevných – 276 *zákonníkuov* řeholníků, mnichů – 278 *čisté* pěkné – 278-279 *na krev...* *jednají* na účet... pořizují

POSTILA

Chelčického rozsáhlá Postila, vzniklá okolo r. 1435, je důležitá především svým zaměřením k životní praxi. Ve výkladu jednotlivých evangelních textů Chelčický nesměřuje k abstraktním otázkám, ale nachází záminku, aby vyložil své názory na církev, společnost a morálku; např. v naší ukázce slouží Chelčickému biblický příklad o bohatci a Lazarovi jako východisko k ostré kritice života bohatých. Jde o názory, které dilčím způsobem zachytil již v dílech předchozího období, ale nyní je shrnuje. Přitom nešetří ostrou kritikou vedenou z hlediska lidu. Postila byla velmi populární, jak dokazuje skutečnost, že byla ještě téměř sto let po svém vzniku dvakrát vytištěna (1522 a 1532).

NEDĚLE PRVÁ PO SVATÉ TROJICI

Čtenie svatého Lukáše v kap. 16

V ten čas řekl pán Ježíš učedníkóm svým: „Člověk jeden byl bohatý a obláčel se v zlatohlav a v kment a hodoval na každý den rozkošně. I byl jeden žebrák, jménem Lazar, kterýžto ležel u vrat jeho, pln jsa nežituov,
5 žádaje nasycen býti drobty, kteří padali s stolu bohatce, a žádný jemu ne-

dával; ale i psi přicházejíce lízali nežity jeho. I stalo se jest, že umřel žebrák a nesen jest od anjeluov do přiebytku Abrahámova. Umřel jest také i bohatce a pohřben jest v pekle. Tehdy pozdvihl oči svých, když byl v mukách, uzřel Abraháma z daleka a Lazara v luonu jeho. A on volaje řekl: ,Otče

10 Abraháme, smiluj se nade mnú a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého u vodě, ať svlaží jazyk muoj, neb se mučím v tomto plameni.‘ I řekl jemu Abrahám: ,Synu, rozpomeň se, že jsi bral dobré věci v životě svém, a Lazar též zlé. Protož nynie tento se těší, ale ty se mučíš. A v tom ve všem mezi námi a vámi cíl veliký utvrzen jest, že ti, kteříž chtí odsud k vám jíti, nemohú, ani odonud sem přijíti.‘ I řekl: ,Prosím tebe, otče, aby ho poslal do domu otce mého, neb mám pět bratruov, ať jim svedčí, ať by i oni nepřišli do tohoto místa muk.‘ I řekl jemu Abrahám: ,Majíf Mojžíše a proroky, nechť jich poslúchají.‘ A on řekl: ,Nic, otče Abraháme, ale když by kto z mrtvých šel k nim, pokání by činili.‘ I řekl jemu: ,Poněvadž Mojžíše

15 a prorokuov neposlúchají, aniž byť kto z mrtvých vstal, uvěří jemu.‘ “

V tomto čtení spasitel ukazuje dva životy dvú člověkuo všem lidem, aby jej měli před očima jako živé dvě zrcadle, aby bohatí, majíce před očima bohatce pohřbeného v pekle, varovali se pýchy, rozkoší, lakomství, kteréžto tři hříechy měl jest tento bohatec na sobě a pro ně v pekle pohřben. A chudí duchem, patříce na Lazara nemocného a bídy plného, aby potěšení měli a v pokoře mile trpěli biedu na těle a zámutki zde snášeli za krátký čas, majíce nádeji, že s Lazarem budú odpočievati. Nebo pán Ježíš podobně jako dva řebříky před očima všem postavil jest. Jeden, po němž vstupují do přiebytku Abrahámova, a to jest Lazaruov život bolestný a lačný, a druhý, po němž sstupují do pekla, a to jest život bohatcuov rozkošný a sytý. Řebřík ten bohatcuo udělán jest z pýchy a z rozkoší a nemilosrdenstvím sevřien. Protož potřebí jest poptati se každý sebe, po kterém řebříku jdeme, k bohatci-li skrze rozkoší do pekla, či-li k Lazarovi skrze chudobu a bolesti v odpočinutí.

35 A že die pán: „Byl člověk jeden bohatý.“ Byl a již ho není, byl na malý čas a dnové jeho jako stien pominuli sú, málo se v rozkošech pokochal a v okamžení do pekla sstupil, za malý rozkoší svých čas věčný pohřeb v pekle nalezl. Jeden byl, osamělý a sirý bez boha, ač byl zástupy podlé těla obklíčen a bohat, ale na duši chudý. Jméno toho bohatce pán zamlčel,

40 nebo jest zde bylo z pýchy povýšeno a zvelebeno, protož jest tam od pravdy zamlčáno a v zapomenutí věčné dáno.

I vyčítá pán pořád jeho život a die: „A oblačel se v zlatohlav a v kment,“ k oku lidem, pro zvelebení pýchy své, aby se jemu klaněli a chválili jej, že se páně milost čistě a slavně pripravila.

45 A die dále: „A hodoval na každý den rozkošně,“ to jest v hojnosti ne-
skrovně, s rozmnožením pokrmuov a nápojuov k rozkoši připravených,
a to činil na každý den, aby ho nikdy rozkoš nepominula, aby se žádost těla
ustavičně pásla a nedala v se hladu dopadnutí. A die tu „stkvošně“, jedno
na zchlúbu, druhé pro rozkoš v kořeních vonných a v tučnostech chut dáva-
50 jících. A tu se vše stkvělo, netoliko krmě, ale mísy, lžice, taléri, koflíkové,
konve, stoly od stříbra a od zlata a od jiných drahostí, aby se oči pásly
a bylo se jim čím chlubit, že páně milost počestně u svýho stolu bydlí.
A někdy u těch bohatých více pýcha jie nežli usta. A na takových hodo-
váních obyčejně bývá veselé, húsle, buben, píšťely a písne chutné. Protož
55 co jest takový lid, jediné přezlého zúfanie, ješto nádeje budúcieho dobrého,
aby jemu podlé sľibuov božích přišlo, nemá? Protož ten život pase a hledá
jemu rozkoši, což najvíce muož, drže se onoho písma: „Jezme a pijme, a zítra
zemřeme.“ A takoví lidé náramně stojí o zbožie, kterak by koli jeho dobytí
mohli, buď násilím, lúpežem, zlodějstvem, nevěrami, lichvami i jinými
60 obyčejí, aby nahromaždiece jeho, založili na ně ustavičné hodování a roz-
koši, v nichž žádají život skonati. Protož tento bohatec v pekle pohřebený
množství má následovníkuov: králuov, kniežat, pánuo, rytieřuo, měšťa-
nuov i sedlákuov mnohých. Nébrž i kněží a preláti kniežatóm a pánóm se
u stoluov rovnají. Co kde najdražšio a najchutnějšio k jiedlu a k pití,
65 to kněží se pány sehtí a den ode dne ty rozkošně krmě a pití mieti chtí.
A takový stuol bohacuo najvíce jest kněží nasvětil neúžitečných, těles-
ných a slepých, ješto přieliš křestanstvo pohoršují a kazí. Těž oděvy tako-
véž jako bohatec nynie nesú, zlatohlavové, postavcové, od perel, od kame-
nie drahého, i což najdražšio v světě naléztí mohú. Kto by také vypsal
70 pýchu ženskú v oděvích? Mám za to, že ani bohatec, ani jeho žena takové
pýchy a rozkoši neměl jest, jako ženy nynie mají. A on pro své pyšné rúcho
pohřeben jest v pekle. A nynie již nižádný hřiech nenie, ale vše slušie a pocti-
vost a čistota jest. Byť hřiech nebyl v takových pýchách choditi, nikdy by
tak těžkého zatracenie bohacova neohlásil Kristus pro oděv drahý a roz-
75 košný, ani by chválil Jana Křtitele z srstí velblúdoých. A ktož nosí rúcho
hesovné a dvornostmi rozličnými zkrájené a zstříhané, ten svú poběhlost
vnitřní okazuje, že jest v mysli své takový, jakož zpuosob oděvu jeho uka-
zuje. Protož, by to svět mohl znáti, kterak jest přieliš obtiežen hřiechy
bohacovými – již nechaje toho, že pro ně v pekle pohřeben bude, ale co
80 zlého a těžkého zde přítomně má – mohl by sobě stesknúti s těmi hřiechy
mnohými. Nebo pro pýchu v oděvích drahých, pro lakotu v pokrmích
rozkošných a hodováních častých mnoho musí honiti, a neustíhá. Neb ta-
kové pyše a lakotě bezedné nemuož někdy královstvie veliké stačiti králi

1. Vyobrazení disputace v lisku Sieti viery Petra Chelčického

74
O trojím lidu zec od Duchovst vprave^d
Oz pozobem kterež mam a
kteremu rozumu o rozdielem
Trojho lidu gem se pogita od
mekterych v mize kristol^e. Dpiet zase
vykazovae neham Ale vatoz ziadast
toho abyč otom mico napsal tot v qmim
Ale totot napprove dim zie ya neu mim
Stomu ystupui v kratka zica vatoz mi pi
sere Az by ty stze kratka stova most
tiezsim miece Stojumeti nez memu pis
mu Ale mamegt tiezke a mohe zanev
raznem otief mieceč tak vatoz ia gim
rozum omčy agmne pokusiti se kratge
psati uaf pueh kameč lbelike miesto
vstalbui kteryz nestaci gedme zaclad
ymmi zalojui take nim nepochybue coz
se dohyge emezst^a a obezneho lidu vlti
zie kristol^e zie otom muoziesť gosti rozuv
miti beznieho psai protoz otosā odse
neuqimim mohe psati Ale ostovu mo
gy siviectke trouoy rozū sduomody pi
sam mazil se A pisma vsslech emezn
taborskyč v miseruum prazskyč od po
gaitka boze spiknosti sam sklodal v
rozmysleč literat a cosu ote mooy dolbo

1521.

3. Úvodní vyobrazení z tisku *Síť víery* Petra Chelčického

duc gto w Gofdomoch alic gto w G
 tany alic gto w tuchel alic gto w
 tenczys meczys alic gto w koma
 alic gto w lampy alic gto w tenczys
 alic gto w szon agym gto sic
 wa tenczys meczys tu szon pib
 mal bier dauid on amire gto
 alic silsey ualeka ju sil
 szon kdu wystrahil si imire
 gto imogo nactorie Gofdoe
 bda se tucza silsca na Gmala a
 nastny gto w tuchel si qonatu a
 imnada ba a m e s s i m a s t m Gm
 lowy anstalo nowyso alic gto sic na
 Gmala wysoni si gey mure striel
 tencz ananen gi w elim od strielom
 . Tachda were Gmala flocz edechy try
 fma nact swoy tuchel ime at pibduc

vtrouaty lu sic prymie tmsy au
 touste turo sic pas pomiaty durb

Gofdoe sic
 gto pas fa
 lo bryde
 vtriel
 Gmala
 sic prymie
 tenczys
 alic gto
 w tuchel
 imnada
 ba a m e s s i m a s t m Gm
 lowy anstalo nowyso alic gto sic na
 Gmala wysoni si gey mure striel
 tencz ananen gi w elim od strielom
 . Tachda were Gmala flocz edechy try
 fma nact swoy tuchel ime at pibduc

dm arene dne geyne sic geden tse
 ptes qmomyt Gmala wysoni si gey mure striel
 tencz ananen gi w elim od strielom
 . Tachda were Gmala flocz edechy try
 fma nact swoy tuchel ime at pibduc

4. Vyobrazení bitvy z tzv. Husitského Starého zákona

ani panství pánu. Musí násilně činiti chudíně své i ne své. A panoši nestačí
85 sto kop platu, hospodářství všecko i s nábytky. Vše to pýcha a lakota
sehlí a prokvasí, že již jedno slóve pánem, ale dlužen jest druhým, že
k zaplacení všecken statek nepostačí. Takéž řemesla vždy loví a drou jedni
druhé, nebo lakota a pýcha pudí je k tomu.

Ale když jest spasitel pověděl o bohatém, kterak se jemu zde šťastně
90 dalo ve cti tohoto světa a v rozkošech ustavičného hodování, již potom
také praví o chudém Lazarovi, v které bídě a v nedostatcích ztráven jest
zde život jeho, a die: „A byl jeden žebrák jménem Lazar, kterýž ležal u vrat
jeho, nežítuov plný, žádaje nasycen býti z drobtuov, kteříž padali s stolu
bohatce; a nižádný jemu nedával, ale i psi přicházejíce lízali nežity jeho.“

95 Touto řečí věrný, múdry a dobrý řečník při chudého vypravuje a tiem
hříech bohatcu obtěžuje. Nebo řekl-li by bohatec, chtě se vymlúvati:
„Mnoho jest bylo chudých, nemohl sem všech nadati,“ nebo: „Almužny
jest nepotřeboval,“ nebo: „Neznal sem jeho,“ nebo „Mohl jest sobě vy-
dělati,“ nebo: „Nevěděl sem, kde leží,“ nebo: „Činil se jest nemocen, a ne-
100 jsa,“ nebo: „Nežádal jest,“ nebo: „Chtěl jest penězóm nebo lahodným
krmíem,“ nebo: „Však mu jest čeled dávala,“ ty všecky výmluvy, každú
zvláštními slovy, tuto potupil jest a milosrdnější psy ukázal nežli pána
i s čeledí jeho. Protož psi, hovada nemá, lížíce nemocného Lazara, odsúdí
hříešniky ty nemilosrdné. A takovíť sú i nynější bohatci, ješto sami mnoho
105 sehltaji s čeledmi svými práznými, ještě se pickují jako koňové a smilní na
jich zboží a kaši se rozličně, dvornosti v oděviech vymýšlejíce. Ale o milosti
chudých tu nemluv! Více jie uzříš k psuom nežli k chudým. Těchť dosti mie-
vají, chrtuov, vyžlat, ohařuov, a hojně je chlebem krmí. Psíky také chlu-
paté mají, ty pak na polštářích podlé sebe kladú, do lázně je nosí, myjí, češí,
110 maso kupují a vaří jim. Ale Lazar chudý nemá poč k jich stolu, smrdal by
jim. Někdy roznemuož se u nich člověk; ihned s ním se dvora pospieší, aby
na ně z něho smrt nepřišla.

Potom die čtenie: „I stalo se jest, že umřel žebrák a nesen jest od
anjeluov do přiebytku nebo do luona Abraháмова. Umřel jest i bohatec
115 a pohřben jest v pekle.“ Ukázav spasitel napřed život bohatce i chudého,
kterak na krátký čas zde bohatcuov přeběhl jest v dobrém bydle, v rozkoši
a ve cti krátké a marné jako stín pomínul, a chudého život v hubenství
a v bolestech, již tuto ukazuje obú dvú odplatu věčnú a opět nerovnú
a velmi změněnú, bohatého rozkoši v muky ohně a chudého bolesti v radost.
120 Ale prvě v přiebytku zdejšího bohatého položil jest, ale tuto již chudobu
napřed pokládá, aby v tom ukázal, že se zde bohatí napřed předkládají
jiným a předcházejí v slávě, v moci, v rozkoši, v panování, ale chudí vždy
s hanbú u nich, vždy křiví a utištění jsúce nazad se vlekú, jsúc jako psi
před očima bohatých. Protož již se jest teď kolo obrátilo zpět, již bohatec
125 nazad leze, biden jsa, ale chudý již v radosti stojí, napřed jsa postaven.

A protož die: „A nesen jest od anjeluov do luona Abrahámova.“ Brzká proměna stala se jest na Lazarovi, krátké utrpenie přeběhlo a věčné utěšenie jemu nastalo. Kterýž nedávno opuštěn byl od lidí, nižádného pohodlíčka ani služby od nich v své biedě nemaje, jedině psy měl, kteříž nežity jeho
130 lízali. Již teđ anjelové nesú jej, ne jeden, ale mnozí, aby jemu hojná odplata byla za opuštěnie lidské služba anjelská. Protož tyto věci pravené k náđěji spravedlivých připraveny jsú, kteříž by boha zde strpěli, by jim byl kto věře; ale málo se jich na to obrátí. A že jest divný pán buoh v svých soudech, jenž podlé vuole své provede svaté, některé uloží v nemocech, aby
135 kysali v neduziech a ukrutnými bolestmi stieráni byli mnoho časuov, někdy snad proto, aby tresktáni byli za první hříechy a očistěni byli od nich těmi bolestmi, anebo aby zachováni byli od budúcích, aby v ně nevpadli skrze svobodu těla zdravého. A někdy pán buoh nemoci dáva pro větčí odplaty, a to muož na Lazarovi známo býti.

140 Jiné zvoluje s životy dobrými, aby sami od sebe, z dobré vuole život Lazaruov na se brali, chudobu, umenšenie, nedostatky zvolujíce, rozkošmi a hojnostmi zbytečnými pohrzejíce, skrovně živi jsúce.

A někteří jsú k tomu u viere přišli, že netoliko nedostatky těla strpievají, ale i životy své pro jméno pána Krista na smrt vydávají. A takoví
145 všickni mají diel s Lazarem v úzkém zde a bolestném životě a potom v radosti s anjely. Ale kteříž nic Lazarovi v životě bolestném nebudú z milosti podobni, také oni v radosti účastni jeho budú.

Die dále spasitel i o bohatém: „Umřel jest i bohatec a pohřeben jest v pekle.“ Po tak rozkošném životě, an nepřivykl zlému bydlu, léhaní tvrdému, odieval se měkkým, v peřinách měkkých léhal, horka se varoval, chladu se držal, a již v pekle jsa přivykl pekelnímu ohni. Umřel bohatec, ač smrti nečekal, ale ona jeho stříehla na každé cestě. Umřel jest, ač v svých rozkošech vždy a věčně rád by byl živ, ale smrt jemu nedopustila. Nebo
150 takoví bohateci, o lepším životu nevěriece, tohoto zde hřešícího ostřiehají, chovají, jemu hovějí a pilně jej léčí, aby mohli dlúho živi býti. Ale smrt příjdúci na to na vše nic se neobráti, leč kdys v nenadále kvas velmi milý jim zboří a po radosti malé tudíž postaví je v žalosti pekelní. Umřel jest na těle jako i chudý žebrák, ale prvě jest byl dávno umřel na duši, skrze hodo-
155 vání své rozkošné milosti boží zbaven jsa, jenž jest smrt duše.

160 Třetí smrt bohatece jest v pekle pohřebenie, to jest věčné odlúčenie od boha i ode všech spravedlivých i od poživanie všech dobrých věcí. Ale smrti věčné živ jest a smrt jemu život bude, nebo červ jich neumře a oheň neuhasne. Protož přezlá býva smrt hřešných, jako tohoto bohatece.

Dále o něm spasitel die: „A pozdvihl oči svých, když byl v mukách,
165 uzřel Abraháma z daleka a Lazara v luonu jeho. A on volaje řekl jest: ‚Otče Abraháme, smiluj se nade mnú a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého u vodu a svlaží jazyk muoj, neb se mučím v tomto plamenu.‘“ Tyto věci

jsú múdрым k trestání, ale blázen těmito ani jinými slovy nebude zkázán. Bohatec v mukách jsa tepruv oči pozdvihl. Prvé zlost zavřela oči jeho, aby nepatřil na budúcí věci. A již teď muka ukrutného ohně otevřela mu oči vnitřní, aby pohleděly na ty věci, na kteréž jsú zmeškaly hleděti v času potřebném. Již je nyní ohleduje a věří jim k své veliké žalosti. Protož k obtiežení svých muk vidí radost na tom, jehož prvé v ošklivosti měl, a volá, žádaje smilování, kdež není smilování naleznutí. Nebo zde jest místo i čas k nalezení milosrdenství, zde se milost nalézá a zaslňuje. A potom odplata zaslúžení zdejších nalezena bývá a za hříechy nynějš' ohně věčného muky připraveny jsú. Žádá a prosí bohatec Abraháma, aby jemu Lazara z daleka poslal, a prvé sám sluhy poslati nechtěl, aby jemu kus chleba donesl. A žádá, aby Lazar omočil konec prstu u vodě a svlačil jazyk jeho, již nemluvě o seremské a o malvazie, aby jemu v zlatém koflíku přinesli a dlúho před páně milostí drželi klanějíce se, aby jeho milost ráčil vonné píti. Ale již žebráku mrzkému s prsta krupě vody žádá. Již by s vodú ostal, a prvé by byl mněl, že ho s ní zimnice napadne. Protož knihy života toto sú, aby na ně patřili, ktož ráčí, a poznali to, nač přijde lidem potom a co jim budúcí čas přinese. A že najvíce bohatec na jazyk úpí, nebo bez pochyby mnohými hříechy skrze jazyk hřešil jest za stolem v rozličných krmiech, v dlúhých sedáních na noc mnohé nápoje sedě trýbal, řeči zlé, nečisté, oplzlé, chlubné, lživé i jinak marné mluvě, kochal jazyk svůj s libostmi. Protož hodná pomsta muky dána jest jemu na jazyku pro mnohé hříechy jazyka. Protož k prosbě bohatcově odpověděl jest Abrahám řka: „Synu, rozpomeň se, že jsi bral dobré věci v životě tvém, a Lazar též zlé. Protož ty se mučíš, a on se raduje.“ Nebo tak má býti podlé spravedlnosti boží, aby ti lidé, kteříž zde zvolé mieti život po své vuoli, v rozkošech a v žádostech tělesných, v pokoji a v svobodě zlé a v soběvolnosti, jakožs ty měl, aby potom ukrutnými mukami trápeni byli na věky. Takéž vuole božie spravedliva jest, aby ti, kteříž pro jméno boží strpievají nemoci, bolesti, hlad, žiezeň a jiná pokušení jako Lazar tento, aby se na věky radovali. Nebo to dvě člověku pán buoh položil jest u vuoli svobodné jeho, aby sobě vyvolil, které chce, nebo aby zde psotu, úzkost, zámutky trpě míle k vuoli boží, potom se na onom světě radoval, anebo aby zde hoduje a svú vuoli za malý čas maje, potom se na věky v pekle mučil. Protož v té řeči Abrahám odjímá konečnú nádeji od bohatce o všelikém milosrdenství božím, větším i menším, a k té prosbě jeho klade jemu tu spravedlnost boží, aby se na ni rozpomenul, že jest dobré a libé věci přijal za svého života a zvolil rozkoši a slávu v světě, v hříeších bohu protivných boha tupě až do smrti. „Protož za ty hříechy a za rozkoši v nich ty muky trpíš. Protožf nepuojdeť Lazar máčet prstu u vodě, aby tě utěšil v tvých mukách, nebo jsi již ztratil věčně milosrdenství boží.“

Druhé jemu odpovídá k jeho prosbě, že to býti nemuož, aby tam Lazar

210 poslán byl, a die: „A nad to nade všechno veliký cíl utvrzen jest mezi námi
a vámi, aby žádný nemohl od nás k vám přijíti ani odonud k nám.“ To jest,
že ta dalekost a nemožnost utvrzena jest samým bohem, aby zlí od dobrých
nemohli již utěšeni býti, ani zase zlí dobrých zarmútiti, ani v který spolek
215 na věky nebudou se zlými mieti. Protož ta viera v tomto čtení páнем Kristem
položena zuostává o každém bohatci rozkošném, pyšném a nemilosrdném,
že setrvá-li v tom do smrti, pohřben bude v pekle. Jinak by toto čtenie
nadarmo ostaveno bylo lidu budoucímu. Protož máme-li tu vieru držeti
o zlých bohatcích, pročez tehdy vykúpenie z pekla jim sľubujú? Počnúce od
220 zľého až do najhoršieho, všem jsú ustavili zákon v třetím v pekle, z něhož
vykúpenie skrze své mše a náboženství sľubují. A není div, neb preláti a jiní
kněží jsú podobni tomuto bohatci v životě rozkošném a pyšném a jsú jedno
s světem, s největšími bohatci rozkošnými a násilnými největší přiezeň
a spojení mají. Neb sú od nich zbohaceni zbožím a páni zděláni a v tako-
225 vých rozkošech ustaveni jako kniežata a páni světští. A pro tu příčinu kněží
i preláti nepočítají kniežatóm, pánóm ani tučným měšťanóm za hřiech
života bohatcova rozkošného, smilného, prázdného, pyšného, lakomého,
nemilostivého, ukrutného, násilného, nebo jsú sami v témž odsúzení jako
páni; aniž takoví dějí pánu násilím roztylému: „Upřimě do pekla puojdeš,
230 neb jsi vyrostl v sádlo skrze násilé chudých, hoduje na každý den stkvostně
i jinak peský život veda,“ ač vidí, že v takovém životě bohatcově do smrti
stojí. Ale raději učiní jemu pohřeb příliš slavný: kněží, žákuo i jiných lidí
veliká procesí bude, mnohé zvonění, mší mnoho, zpívání a svéc, ofěra,
veliká chvála na kázání, že se z toho zdá, že jest nelze zahynúti té duši.
235 A k tomu ještě více: že budú věčně prositi za tu duši. Nadadí mnichy i jiné
kněží, aby mše slúžili za páně milost, žaltáře, vijiljí i jiná náboženství aby
konali za něho, neb jeho milost mnoho dobrého našemu zákonu učinil.
Protož v knihy klášterské i u jiných kosteluo vpiší tu duši a věčná prosba
za ni bude. A tak té duši vždy jest spasenu býti, dovedou-li, že jsú ty věci
240 pravé etc. Pakli jest pravda, což die pán ve čtení: „Umřel jest bohatec
a pohřben jest v pekle,“ tehdy selhú oni i vsecky mše i žaltářové i zapsanie
v knihy duše bohatcovy.

Potom die čtenie: „Ale, otče, prosím tebe, aby jeho poslal do domu
otce mého, nebť mám pět bratruov, ať jim svědčí, aby i oni nepřišli v místo
245 toto muk.“ I vece jemu Abrahám: „Majíf Mojžíše a proroky, nechť jich po-
slúchají.“ A on vece: „Nic, otče Abraháme, ale ač kto z mrtvých puojde
k nim, pokánie činiti budú.“ I vece jemu: „Jestliže Mojžíše a prorokuov ne-
poslúchají, by pak kto i z mrtvých vstal, neuvěříf jemu.“ “ Ty věci z příčin
potřebných pověděl jest spasitel o bohatci. A nejvíce to, že čehož se jest
250 koli chytil v prosbě, v ničemž není uslyšán, ani sám za se, ani za bratří, aby
tiem pekelníkuov nádeje odjata byla vši věci. A ty prosby jeho rozličně

mistři vykládají. A zvláště v tomto rozumu, že by boje se, by k němu nepřišli do pekla s těmi hříechy, kteréž jsou zde spolu činili, pro to jich pokání rád byl, aby příjdúce tam, více jemu muk nepřidali. Nebo ten rozum jest: 255 s kolika člověky zde kto hřeší, s tolika a pro toliko muky v pekle trpěti bude.

Jiní z mistruov řkú: „Poněvadž bohatec zatracený měl jest slitování a péči o duše bratří svých, aby do pekla nepřišli, čím více my živí máme péči mieti o dušech, které jsou v třetím pekle, v očistci, modléce se za ně na svatých mšech a na hodinách, jim mše zaprošující, a by hanba nebylo říeci, 260 zakupující, za ně se postíce.“ Počňtež tehdy vy, kněží roztylí, postiti se, ať vám sádla ubude v břiše! Ale byť platilo dovoditi bohatcem takového milosrdenství dušem, kteréž sú v třetím pekle, tehdy on pravejí nalézá cestu k slitování duší nežli mistři. Neb on zříezeně prosí Abraháma, aby poslal Lazara k jeho bratřím, aby jich ponukl ku pokání, aby do pekla nepřišli. Pokání jest bohem vydané, ale tito zlí lidé, pustivše všecken svět 265 širokú cestú, aby bez pokání valem do pekla šel, i vymýšlejí jakás milosrdenství těm pekelníkóm, své tobolce ne odporná, aby tak svět dokonce zklamali o duše i o statky.

Ale že tuto při konci čtenie znamenitá se věc praví, že jest nechtěl 270 svoliti Abrahám k prosbě bohatcově, aby skrze mrtvé cesta pokání byla kázána, protože mají lidé zákon a proroky k tomu, aby pokání činili. Nebo na to jest zákon od boha vydán, aby lidé boha ctíli a na cestě jeho se zpravili podlé zprávy zákona a prorokuov. A najvíce již podlé naučenie syna božího, jenž jest najvíce pokání kázal činiti lidem bydle s nimi, 275 jemuž má nade všecko věreno býti. Neb on jest řekl: „Nebudete-li pokání činiti, všickni spolu zahynete.“ Protož ani živým, ani mrtvým jinak věřiti nemáme, než tak, že všecken svět do pekla plóve, stoje bez toho pokání, kteréž jsou proroci učili, aby nemilostivý opustil cesty své zlé a muž nepravý myšlenie svá a činil pokání ze všech hříechuov svých a chodil ve všech 280 příkázaních božích. Neb bez toho žádný pravého pokání činiti nemuož, jedno nějaké mylné k oklamání svému. Ale není těch, kteří by podlé zákona a prorokuov ku pokání vedli. Nebo sami kněží nekají se hříechuov, aniž chtějí péce mieti o duše podlé zákona. Protož o nich buoh dí: „Ti, kteříž zákon držiechu, nevěděli jsou mne; protož básně, sny a svedenie srdce svého 285 pravili jsou lidu.“ A toť najvíc překážie, žeť svět pokání nečiní, nebo pastýři odstúpili jsou od boha a nevědí jeho. Ale poněvadž tuto máme ze čtení Kristova jistotu, že jest buoh nechtěl, aby cesta pokání kázána byla živým skrze mrtvé, ale toliko skrze jeho zákon, jenž jest tak veliké moci pokání pravé, že se jemu slibuje království nebeské a bez něho všem zahynutie 290 věčné. A z toho jest jistota, že buoh neposlal jest těch mrtvých na svět, o nichž někteří doktoři praví, aby skrze ně zvěstován a utvrzen byl světu ten očistec, kterýž drží tvrdě svět, odstúpiv od boha a stoje ve všeliké nečistotě, kteráž v dáblu jest, i věří, že se po smrti v třetím pekle očistí z těch

nečistot, v kterých se zde kálé, a že potom do nebe puojde. A pro taková
295 doufanie odstúpá zde od pokánie a má utěšení svá v hříeších a nižádné čís-
toty duši svých zde nehledá, kterúž jest buoh zde ustavil v dobrém a čistém
svědomí, podlé zachování prikázanie jeho a v pravém pokání a ve krvi
Kristově. Ta všecka čistěnie duši zavržena sú, ale samo pekelnie čistěnie
300 otevřelo jest usta mistróm a kněžím a všem hříešníkóm tohoto světa.
Protož na věčné oklamánie všeho světa mohú ďablové to okazovanie sennie
jednati ve jméno těch mrtvých z přepuštěnie božieho lidu tomu cizolož-
nému, ješto pravdě boží nevěří a jeho nectí, ale hotov jest věriti lži, snuom
a zázrakuom. Toho nás rač zachovati otec, syn i duch svatý! Amen.

Předmětem výkladu je Luk. 16, 19-31 – 3 *v zlatohlav a v kment* do zlatého bro-
kátu a do jemného plátna; *na každý den* každého dne – 7 *do přiebylka Abrahóмова*:
do nebe – 12 *že jsi bral dobré věci* že jsi se měl dobře – 14 *cíl hranice* – 15 *odonud od-*
tamtud; aby poslal abys poslal – 20 *byť kto... vstal* i kdyby někdo vstal

22 *dvě zrcadle* (duál) dvě zrcadla – 26 *zámutky* zármutky, trápení – 26-27 *za*
krátký čas po krátkou dobu – 28 *podobně jako* v podobenství – 38 *jeden jediný, sám* –
42 *vyčítá... pořád* vypočítává, vypravuje dále (po pořádku) – 43 *kment jemné* (ba-
tistové) plátno; *k oku* pro podívanou – 44 *že se... připravila* že se upravila

48 *aby... nedala v se hladu dopadnutí* aby si nepřipustila hlad – 49 *na zchlúbu*
pro chloubu – 51 *od drahostí* od drahocenností – 52 *počestně... bydlí* ctihodně si ve-
de – 54 *chutné příjemné* – 56 *život pase* tělo hojně živí – 57-58: 1 Kor. 15, 32; Iz. 22,
13 – 63 *něbrž i dokonce i* – 65 *sehlíi shltnou* – 66-67 *tělesných a slepých* hmotářských
a zaslepených – 68 *zlatohlavové, postavcové* prošívané zlatem, hedvábné – 68-69 *od*
perel, od kamenie drahého zdobené perlami, drahokamy – 73 *Byť hřie h nebyl* kdyby
to nebyl hřích – 75 *z srstí velblúdivých* za oděv z velbloudí srsti – 76 *hesovné* hejs-
kovské; *dvornostmi rozličnými zkrájené a zstřihané* podle různých dvorských (tj. mód-
ních) způsobů střižené a přistřižené; *poběhlost* nehodnost – 80 *sobě stesknúti* postesk-
nouti si – 82 *musí honiti, a neustíhá* musí se honiti, pachtiti, ale nedostihuje – 85
s nábytky s příjmy, s platy – 86 *prokvasí* promarní hodováním; *jedno slóve pánem* jen
se nazývá pánem, je pánem jen podle jména – 87 *řemesla loví* řemeslníci se pachtí

95 *řečnik obhájece, přímluvce; vypravuje* říká na obranu – 96 *oblěžuje* činí ještě
těžším – 97 *nadati obdarovati* – 100 *chtěl jest peněžóm* chtěl pouze peníze – 105 *práz-*
nými nehodnými, ničemnými; *se pickují* krmí se – 106 *kaš se strojí se* (okázale) –
106-107 *o milostí chudých* o lásce k chudým – 108 *vyžlat* loveckých psů – 110 *nemá*
poč nemá proč, nemůže

117 *v hubenství* v bídě, v útrapách – 120 *položil jest* uvedl, vyložil – 121-122 *že*
se zde bohatí napřed předkládají jiným že se zde bohatým dává přednost před jinými –
122 *předcházejí* mají přednost – 123 *nazad se vlekú* vlekou se vzadu, jsou opomíjeni

131 *za opuštěnie lidské* za to, že byl lidmi opomíjen – 132-133 *by jim byl kto věře*
kdyby jim byl někdo věřil – 133 *divný* podivuhodný – 135 *aby kysali* aby hnisali;
aby stieráni byli aby byli pronásledováni – 137 *aby nevpadli* aby neupadli – 140 *zvo-*
luje vybírá si – 141 *uměnsenie* újmu – 142 *pohrzejice* pohrdajice – 145 *mají diel* po-
dílejší se; *úzkém* stíněném

152 *stříehla* střežila – 156 *v nenadále* znenadání – 157 *tudíž* stejně, také – 161-
162 *smrti věčné živ jest žije* pro věčnou smrt

168 *k tresláni* k napomenutí, k výstraže; *zkázán* pokárán, naveden k dobrému –
169 *prvé zlost* dříve zlé skutky, hříchý – 172 *ohleduje* spatřuje, vidí; *k obtiežení* k ztí-

žení – 174 *zde*: tj. na zemi – 180 *o seremské*: o víně z krajiny Srem (lat. Sirmium, maď. Szerém; utvořeno patrně podle maď. znění); *o malvazie*: o těžkém víně (podle řeckého města Malvasia) – 182 *krápě* kapku; *by s vodú ostal* spokojil by se s vodou – 183 *by byl mněl* byl by se domníval – 187 *trýbal* lil do sebe – 188 *hodná* zasloužená – 194 *v svobodě zlé a v soběvolnosti* v zlé nevázanosti a svévolnosti – 196 *strpievajú* nemocí snášejí nemoci

209 *druhé* za druhé – 216 *rozkošném žijícím* v rozkoši, rozmařilém – 220 *jsú ustavili zákon v třetím v pekle* založili učení o očistci; *třetí peklo* překladem teol. termínu infernum (= zásvětí); podle učení scholastiků se infernum dělilo na čtyři části: místo zatracených duší, místo pro nemluvnata zemřelá bez hříchu, očistec a předpekli, tj. místo pro spravedlivé, kteří zemřeli před Kristovým působením – 221 *skrže náboženství* pomocí náboženských obřadů – 223 *přiezeň* spříznění – 224 *sú zbohaceni . . . zdělání . . . ustaveni* jsou obohaceni . . . udělání . . . ustanovení – 229 *roztylému* vypasenému; *upřímě* přímo – 230 *skrže násilí chudých* násilím na chudých – 231 *peský* hanebný – 232 *žakuo* kleriků, duchovních s nižším svěcením – 233 *ofěra* obětní dary ve prospěch kostela – 236 *žaltáře, vijilji* zpívání žalmů, podvečerní pobožnosti – 237 *zákonu* řeholi, mnišskému řádu – 239 *dovedou-li dokáží-li, prokáží-li*

251 *pekelnikuov* lidí patřících do pekla, zatracenců; *vší věci* úplně, vůbec – 252 *i tomto rozumu* v tomto smyslu – 259 *na hodinách* při hodinkách, tj. při kněžských pobožnostech předepsaných pro určité hodiny; *zaprošujťce* vyprošující – 261 *dovoditi* dokazovati – 262 *praveji* správněji – 263 *zřiezeně* spořádaně, jaksepatří – 267-268 *aby zklamali o duše* aby podvodně připravili o duše

269 *znamenitá* zřejmá – 272-273 *aby se zpravili* aby se řídili – 274 *bydle* přebývá – 275-276: Luk. 13,5 – 277 *plóve* pluje, plyne; *stoje* jsa – 278 *nemilostivý* bezbožný – 283-285: podle Jer. 2,8 – 284 *nevěděli* jsou neznali; *básně* smyšlenky, výmysly – 291 *doktoři* církevní učitelé – 292 *kerýž drží tvrďe* v který pevně věří – 295 *odstúpá* opouští – 300-301 *okazovanie sennie jednati* působiti snové vidiny – 301 *z přepušťenie* z dopuštění

JINÁ ŘEČ O ŠELMĚ A OBRAZU JEJIEM

Tento traktát je typickým dílem vizionářského období v tvorbě Chelčického, kdy zvlášť nápadně vystupovala pasivita jeho učení. Výklad na mystickou bibliickou knihu sv. Jana Žjevení (Apokalypsu) zpracoval Chelčický dvakrát. Rozsáhlejší výklad je datován k r. 1433, stručnější, z něhož je naše ukázka, můžeme klást do téže doby. V závěru ukázky je však vidět, že Chelčický ani ve svém vizionářském období nepropadl pasivitě úplně, neboť v jednotlivostech tu nacházíme i prvky revolučtější formulované než v ostatních dílech.

Druzí druhého stavu, točízto duchovní zlí, pokrytí, tělestní a zženilí, od Kristova zákona daleko poběhlí, tuto skrže řeč svatého Jana v této kapitole sú znamenáni skrže ženu, jenž sedí nad mnohými vodami již napřed pověděnými anebo na krvavé šelmě také již napřed položené. To sú
5 ti, ta žena, zlí: papež, kardinálové, biskupi, prelátové, svatokupci, kuběnáři, všickni zlí zákonníci a všickni duchovní pokrytci, ješto od najvyššieho až do najnižšieho stojie po lakomství a chtie nazváni býti ode všech cierkvi svatú, kteřížto na všech svých svoláních, kapitolách i radách jiného ne-